

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»
УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИХ ІННОВАЦІЙ KAI ACADEMY
ЦЕНТР ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПУ «KAI START»

УЗГОДЖЕНО

Директор Центру підготовки
до вступу «KAI START»

_____ Галина ЛАЗАРЄВА
« ____ » _____ 2026 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор

з питань вступу та онлайн-освіти

_____ Радміла СЕГОЛ
« ____ » _____ 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«Географія»

Для підготовчих курсів (8 місяців)

Семестр – 1,2

Аудиторні заняття – 150
Самостійна робота – 115
Усього годин – 265

Випускний екзамен (1)

Контрольні роботи (2) – 1,2 семестри
Домашнє завдання (1) – 1,2 семестри

Випускний екзамен – 2 семестр

Індекс РП 1.61.05 – 8 м/26

KAI РП г-1 1.61.05-01-2026

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 2 з 33	

Робочу програму навчальної дисципліни «Географія» розроблено на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з географії, здобутих на основі повної загальної середньої освіти Українського центру оцінювання якості освіти та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробив:

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні Навчально-методичної ради Інституту післядипломної підготовки «KAI Upgrade» управління освітніх інновацій «KAI Academy», протокол № ____ від ____ 2026 р.

Голова НМР, директор ІПО «KAI Upgrade» _____ Ірина ДЕЙНЕГА

Рівень документа – 3б

Плановий термін між ревізіями – 1 рік

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 3 з 33	

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни	4
1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна	5
1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна	5
1.4. Міждисциплінарні зв'язки	6
1.5. Стратегії ефективної підготовки	6
2. Програма навчальної дисципліни	7
2.1. Зміст навчальної дисципліни	16
2.1.1. Структура навчальної дисципліни	16
2.2. Самостійна (індивідуальна) робота слухача, її зміст та обсяг	28
2.2.1 Домашні завдання	28
2.2.2 Контрольні роботи	29
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни	29
3.1. Методи навчання	29
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна)	30
3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті	30
4. Рейтингова система оцінювання набутих слухачем знань та вмінь	31
4.1 Основні терміни, поняття, означення	31
4.2 Порядок оцінювання набутих слухачем знань та вмінь	31

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 4 з 33	

ВСТУП

Робоча програма (РП) навчальної дисципліни розробляється на основі «Методичних рекомендацій до розроблення робочої програми навчальної дисципліни», затвердженої наказом ректора від 29.04.2021 р. № 249/од та відповідних нормативних документів.

Робочу програму з дисципліни «Географія» складено відповідно до Державних стандартів базової і повної загальної середньої освіти і програми зовнішнього незалежного оцінювання Українського центру оцінювання якості освіти з урахуванням чинних програм для загальноосвітніх навчальних закладів з історії України.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Місце, мета, завдання навчальної дисципліни

Загальноосвітня цінність географії полягає у формуванні світоглядного розуміння природи Землі, її географічної оболонки як природного та природно-техногенного середовища, в якому протікає життя людини. Географія спрямована на формування у слухачів просторового уявлення про земну поверхню та розвиток вмінь усвідомлено орієнтуватися в соціально-економічних, суспільно-політичних і геоекологічних подіях у державі і світі. Географія є не тільки джерелом нових відомостей про Землю, а й основою для формування гуманістичного світогляду, виховання дбайливих господарів, любові до рідного краю, набуття вмінь і навичок адаптації до навколишнього середовища, адекватної поведінки в ньому.

Метою викладання дисципліни є формування у слухачів географічної картини світу. Мета реалізується через розв'язання наступних головних **завдань**:

- формування цілісного географічного образу Землі через розкриття регіональних та планетарних закономірностей і процесів;
- розкриття ролі географії у вирішенні економічних, екологічних і соціальних проблем суспільства;
- розвиток геопросторового мислення та вміння логічно викладати свої думки, що співвідносяться з реально пізнаваними географічними об'єктами;
- обґрунтування доцільності наукового підходу до природокористування, єдності навколишнього середовища, людини та її діяльності в територіальному аспекті;
- формування картографічної грамотності й культури;
- виховання національно свідомого громадянина, патріота, дбайливого господаря, освіченої людини, гуманіста і природолюбця;
- вироблення вмінь практично застосовувати здобуті географічні знання, користуватися джерелами географічної інформації, самостійно шукати, аналізувати і передавати її;
- розвиток здатності до співробітництва при виконанні практичних робіт;
- заохочення до самореалізації своїх здібностей, інтересів та життєвих планів засобами географії.

Завдання вивчення навчальної дисципліни «Географія» полягає в:

- **опанування теоретичної бази:** від «Загальної географії» (планета Земля, карти, координати) до «України і світового господарства».
- **розвиток практичних навичок роботи з картою:** вміння визначати координати, вимірювати відстані, розпізнавати об'єкти та аналізувати просторове розміщення.
- **формування вмінь аналізувати статистику:** порівняння показників населення, запасів ресурсів та економічного розвитку країн для виявлення закономірностей.
- **встановлення причинно-наслідкових зв'язків:** розуміння впливу природних умов на спеціалізацію господарства та розселення людей.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 5 з 33	

– **опрацювання форматів тестових завдань:** тренування на завданнях з вибором однієї відповіді, встановлення відповідностей («логічні пари») та завданнях з вибором трьох відповідей із семи.

У результаті вивчення навчальної дисципліни слухачі підготовчого відділення повинні:

знати основні географічні поняття, факти, явища, закони, теорії; проблеми географічного змісту глобального та регіонального рівня; математичні методи для розв’язання географічних проблем і задач; математичні моделі природних та суспільних явищ і процесів; закономірності виникнення явищ в живій природі; як досліджувати живу природу, аналізувати і визначати проблеми довкілля; значення географії для сталого розвитку та розв’язання глобальних проблем;

уміти встановлювати за картою вплив природно-географічного чинника та наявність або відсутність певних історичних подій, явищ; встановлювати за картою взаємозв’язки між просторовими характеристиками територій за перебігом історичних подій; порівнювати за картою особливості прояву одного й того самого історичного явища, події на різних територіях; встановлювати за картою залежність між природно-географічними особливостями територій та заняттями, релігійними віруваннями, суспільним устроєм та побутом населення; встановлювати вплив природно-географічних умов на розміщення галузей господарства; давати загальну оцінку впливу природи на розвиток господарства; встановлювати вплив природно-географічних умов для пояснення історичного процесу; встановлювати вплив геополітичних чинників на тенденції та характер міжнародних відносин; складати картограми та картодіаграми.

1.2. Результати навчання, які дає можливість досягти навчальна дисципліна

- **Теоретична база:** знання природних процесів (клімат, рельєф) та соціально-економічних закономірностей розвитку України та світу.
- **Картографічна грамотність:** вміння читати карти, визначати координати, азимути, відстані та працювати з топографічними планами.
- **Аналітичні навички:** здатність аналізувати статистику, графіки та діаграми, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки між природою та господарством.
- **Розв’язання задач:** вміння обчислювати час, температуру, тиск, вологість, а також показники населення та економічної ефективності.
- **Екологічне мислення:** розуміння наслідків діяльності людини та обґрунтування заходів сталого розвитку.
- **Знання номенклатури:** вільне орієнтування на карті - знання розташування основних географічних об’єктів.

1.3. Компетентності, які дає можливість здобути навчальна дисципліна

Вивчення географії і спрямоване на формування комплексу компетентностей, які необхідні як для складання НМТ, так і для загального розвитку особистості.

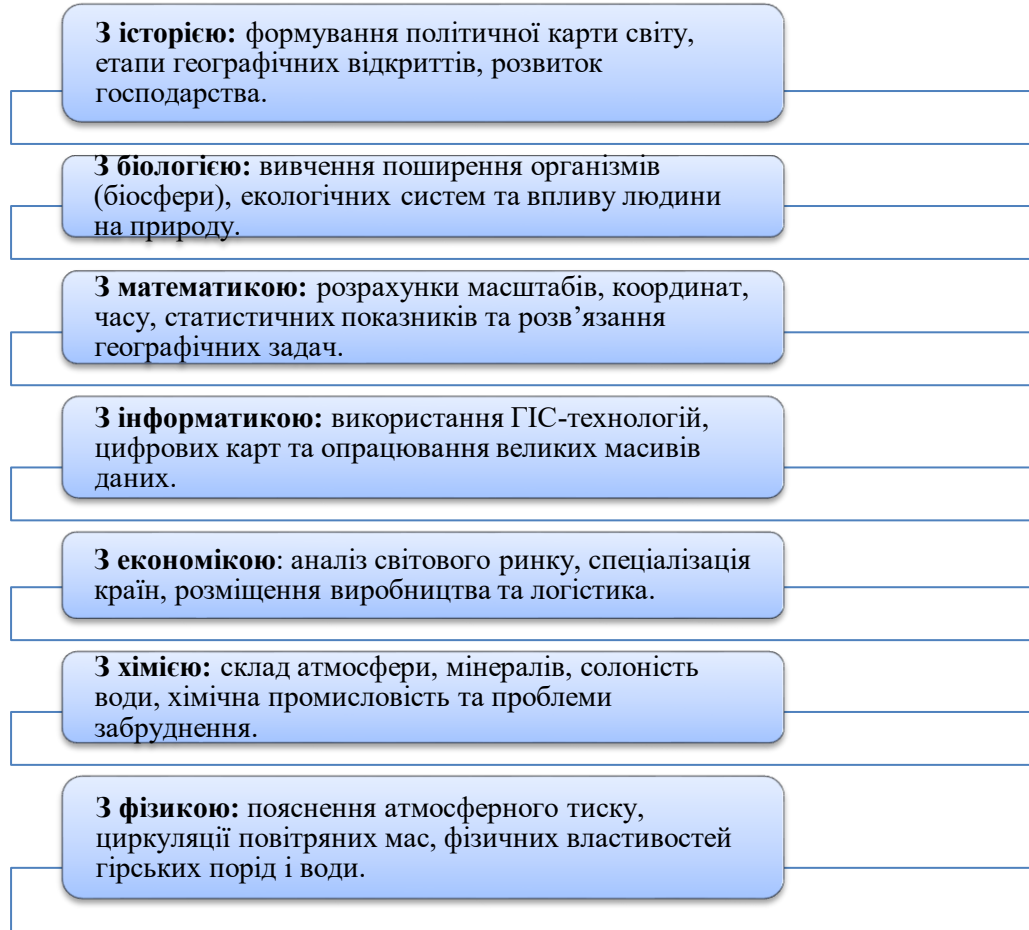
- **Предметна (географічна) компетентність:** знання географічної карти, розуміння природних та суспільних процесів, володіння спеціальною термінологією.
- **Картографічна компетентність:** вміння використовувати карту як джерело інформації, орієнтуватися на місцевості, працювати з ГІС-технологіями та топографічними планами.
- **Екологічна компетентність:** усвідомлення взаємозв’язків у системі «природа-людина», здатність оцінювати екологічні ризики та дотримуватися принципів сталого розвитку.
- **Математична компетентність:** вміння розв’язувати географічні задачі, опрацьовувати статистичні дані, будувати та аналізувати графіки й діаграми.
- **Цифрова компетентність:** навички пошуку та критичного аналізу географічної інформації в інтернеті, використання електронних карт та навігаційних систем.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 6 з 33	

– **Соціальна та громадянська компетентність:** розуміння ролі України у світі, знання особливостей розселення та культури різних народів, усвідомлення демографічних та економічних викликів.

– **Логічна компетентність:** здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки (наприклад, як клімат впливає на спеціалізацію сільського господарства).

1.4. Міждисциплінарні зв'язки

1.5. Стратегії ефективної підготовки

- Блокове вивчення теорії:** розділіть підготовку на 7 тематичних блоків згідно з програмою УЦОЯО. Починайте з «Загальної географії» (основи), оскільки на ній базуються складніші теми (географія України та світу).
- Робота з картою (візуалізація):** щодня приділяйте 10–15 хвилин роботі з атласом. Ви повинні знати номенклатуру (гори, річки, країни, столиці) «на пам'ять», оскільки на НМТ атласами користуватися заборонено.
- Тренування на тестах минулих років:** виконуйте завдання ЗНО/НМТ 2015–2026 років. Це допоможе звикнути до формулювань запитань та навчитися швидко розпізнавати «пастки» в тестах.
- Алгоритмізація задач:** виписіть усі типи задач (на час, масштаб, температуру, вологість, демографію) в окремий список із формулами. Тренуйтеся розв'язувати їх без калькулятора, як це буде на іспиті.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 7 з 33	

5. **Аналіз помилок:** не просто проходите тести, а детально розбирайте, чому відповідь була неправильною. Географія базується на логіці «причина–наслідок», а не на зазубрюванні.
6. **Асоціативне запам'ятовування:** використовуйте мнемотехніку для складних переліків (наприклад, країни G7, найбільші басейни корисних копалин тощо).

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальний матеріал дисципліни складається з семи розділів: «Загальна географія», «Географія материків і океанів», «Фізична географія України», «Населення України та світу», «Україна і світове господарство», «Регіони та країни», «Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток», кожен із яких структуровано за темами.

Розділ 1. Загальна географія.

Тема 1.1. Географія як наука, розвиток географічних досліджень. Географія як система наук. Об'єкт дослідження географічної науки. Поняття «геосистема». Рівні геосистем. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Пізнавальна та конструктивна роль географії. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.

Тема 1.2. Способи зображення Землі. Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта». Орієнтування за місцевими ознаками, поняття «азимут». Використання азимутів. План місцевості, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки. Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Визначення географічних координат об'єктів, напрямків, відстаней за градусною сіткою на карті й глобусі. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах. Сутність генералізації. Легенда карт. Визначення абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів. Види масштабу. Способи вимірювання відстаней на географічних картах. Класифікація карт. Топографічна карта: проекція, розграфлення. Прямокутна (кілометрова) сітка. Географічні і прямокутні координати. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу. Визначення на топографічній карті географічних та прямокутних координат окремих точок, географічних та магнітних азимутів, абсолютних та відносних висот точок, Значення карт у житті людини, суспільства.

Тема 1.3. Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети. Геоїд. Показники руху Землі навколо своєї осі. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня. Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки. Причини зміни пір року.

Тема 1.4. Літосфера та рельєф. Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», «платформа», «плита, «складчаста область». Будова та типи земної кори, гірські породи й мінерали, що її складають. Корисні копалини, їх класифікація за походженням. Геологічне літочислення, геологічний вік. Внутрішні

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 8 з 33	

процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи літосферних плит. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі. Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні: вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків. Небезпека вулканічних, сейсмічних, гравітаційних (зсувних) процесів. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші гори світу. Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона.

Тема 1.5. Атмосфера та клімат. Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Сонячна радіація, її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря. Добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання. Графіки зміни температури повітря. Зміни температури повітря з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Показники температури повітря на кліматичній карті. Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни у тропосфері. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення. Роза вітрів. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Позначення вітрів на кліматичній карті. Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари і туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають із хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів. Повітряні маси й атмосферні фронти. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Синоптична карта. Практичне значення прогнозів погоди. Поняття «клімат». Кліматична карта. Кліматичні пояси та області. Кліматодіаграми. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до океанів, рельєфу, антропогенного впливу. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.

Тема 1.6. Гідросфера. Поняття «гідросфера» та її основні складові. Запаси води на Землі. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Острови в океані. Вплив процесів у літосфері на природу океанів. Роль Океану у формуванні гірських порід і рельєфу узбережжя. Властивості вод Світового океану та причини їх неоднорідності. Водні маси. Рухи води в Світовому океані. Вплив атмосферних процесів на Світовий океан. Роль Світового океану у формуванні повітряних потоків у тропосфері. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану. Води суходолу, чинники їх нерівномірного розподілу. Взаємозв'язок клімату і вод суходолу.

Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші річки. Взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу і річкової мережі на території. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю. Найбільші і найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки. Льодовики, особливості їх утворення й поширення. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води. Ресурсний потенціал Світового океану. Прісна вода як

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 9 з 33	

ресурс.

Тема 1.7. Біосфера та ґрунти. Поняття «біосфера», її межі. Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Природні чинники формування ареалів поширення рослин і тварин. Закономірності поширення живих організмів на суходолі і в океанах. Біологічні ресурси. Ґрунт - «дзеркало» ландшафту. Ґрунотвірні чинники. Типи ґрунтів. Карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану.

Тема 1.8. Природні комплекси України. Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка - найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Загальні закономірності географічної оболонки. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропосфера. Природні зони Землі, їх особливості. Карта природних зон. Чинники порушення широтної зональності на планеті. Азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.

Розділ 2. Географія материків і океанів.

Тема 2.1. Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан. Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Походження океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічна будова та рельєф дна океанів. Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод.

Тема 2.2.1. Африка План географічної характеристики материка. Географічне положення Африки. Дослідження материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

Тема 2.2.2. Австралія. Своєрідність географічного положення Австралії. Історія відкриття і дослідження. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси та типи клімату Австралії. Води суходолу. Своєрідність і унікальність органічного світу материка. Природні зони. Зміна природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

Тема 2.2.3. Південна Америка. Географічне положення Південної Америки. Дослідження материка. Тектонічні структури і рельєф. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Найбільші річки та озера. Природні зони. Висотна поясність в Андах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

Тема 2.2.4. Антарктида. Своєрідність географічного положення материка. Антарктида й Антарктика. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка.

Міжнародне співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 10 з 33	

Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Тектонічна будова та рельєф Антарктиди. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.

Тема 2.2.5. Північна Америка. Географічне положення Північної Америки. Історія відкриття материка. Тектонічні структури і рельєф. Закономірності поширення родовищ корисних копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату. Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження. Особливості розміщення природних зон. Висотна поясність у горах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

Тема 2.2.6. Євразія. Географічне положення Євразії. Поділ материка на дві частини світу. Дослідження материка. Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні. Вплив давнього материкового зледеніння на форми рельєфу. Води суходолу. Природні зони. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.

Тема 3. Фізична географія України

Тема 3.1. Україна на карті світу. Географічне положення. Формування території України. Формування території, розміри, кордони, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення (фізико-, економіко-, політико-географічне) України. Розташування території України стосовно годинних поясів.

Тема 3.2. Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси. Форми земної поверхні на території України. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта України «Фізична поверхня». Основні тектонічні структури. Карта України «Тектонічна будова». Зв'язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини. Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні рельєфотвірні чинники і процеси. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Господарська оцінка рельєфу. Чинники виникнення несприятливих геологічних і геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Корисні копалини, їх класифікація за використанням, закономірності: поширення на території України. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й райони видобування, вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів.

Тема 3.3. Клімат і кліматичні ресурси. Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії на території України. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, цикли та антициклони. Кліматичні показники: температура, опади, коефіцієнт зволоження та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси. Сезонні погодні умови та явища. Несприятливі погодно-кліматичні явища. Прогноз погоди за даними синоптичної карти, народними прикметами. Вплив погодно-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини. Охорона атмосферного повітря.

Тема 3.4. Води суходолу і водні ресурси. Загальні гідрологічні особливості території

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 11 з 33	

України. Поверхневі води. Річки. Основні річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер, течії, падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води. Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Неприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони.

Тема 3.5. Ґрунти та ґрунтові ресурси. Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення в Україні. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів.

Тема 3.6. Рослинний і тваринний світ України. Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Червона та Зелена книги України. Рослинні та тваринні ресурси, їх охорона і відтворення.

Тема 3.7. Ландшафти України. Ландшафт як просторово-цілісна система. Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Карта «Ландшафти України». Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти, їх різноманітність. Природні зони України: мішаних лісів і широколистих лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх зміни з висотою, використання та охорона. Природні умови і ресурси Чорного й Азовського морів, проблеми їх раціонального використання.

Тема 3.8. Природокористування. Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природокористування в умовах сталого розвитку.

Розділ 4. Населення України та світу.

Тема 4.1. Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України. Кількість та динаміка населення в світі та Україні. Природні, соціальні, економічні та екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі, в Україні. Демографічний перехід, його фази. Статеві-вікова, шлюбно-сімейна структура населення світу й України. Тривалість життя населення. Демографічне старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статеві-віковими пірамідами. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів. Якість життя як чинник природного і механічного руху населення. Демографічні прогнози.

Тема 4.2. Розселення. Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти, критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями. Міське і сільське населення.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 12 з 33	

Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація. Джентрифікація. Система розселення. Міські агломерації. Мегаполіси, мегалополіс. Світові міста. Особливості сільських населених пунктів. Система розселення.

Тема 4.3. Етнічний склад населення. Релігійний склад населення. Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України. Особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Релігія як явище культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні.

Тема 4.4. Зайнятість населення в світі й Україні. Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення.

Розділ 5. Україна і світове господарство.

Тема 5.1.1. Національна економіка і світове господарство. Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Чинники розміщення виробництва. Форми просторової організації національної економіки.

Тема. 5.1.2. Світове господарство. Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневість світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр – периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні, корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Глобальна економіка. Міжнародні економічні організації.

Тема 5.2. Первинний сектор господарства.

Тема 5.2.1. Сільське господарство. Лісове господарство. Сільське та лісове господарство, їх значення в сучасному світі. Складники сільського господарства. Природні (земельних та агрокліматичних ресурсів) та соціально-економічні чинники розвитку й розміщення аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та експортери сільськогосподарської продукції. Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Лісові пояси світу. Лісозабезпеченість. Лісове господарство в Україні.

Тема 5.2.2. Добувна промисловість. Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 13 з 33	

родовищ вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні. Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів. Розвиток і розміщення виробництв з видобування залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини в Україні та країнах світу. Експорт мінеральної сировини з України.

Тема 5.3. Вторинний сектор господарства.

Тема 5.3.1. Виробництво та постачання електроенергії. Значення електроенергетики. Типи електростанцій,. Паливно-енергетичний баланс. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних джерел енергії. Експорт електроенергії з України.

Тема 5.3.2. Металургійне виробництво. Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну, сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції, розміщення виробництва чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників розміщення підприємств, основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні.

Тема 5.3.3. Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів. Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші, країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни - виробники деревини та паперу. Виробництво будівельних матеріалів в Україні.

Тема 5.3.4. Виробництво машин та устаткування. Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні. Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 14 з 33	

Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції.

Тема 5.3.5. Виробництво тканин, одягу, взуття, харчових продуктів. Особливості виробничого процесу та чинники розміщення підприємств, що виробляють тканини різних видів, одяг, шкіряно-взуттєву продукцію. Найбільші на світовому ринку країни-виробники та країни-експортери тканини, одягу та взуття. Чинники та центри розміщення текстильного, швейного, шкіряного, взуттєвого виробництва в Україні. Народні промисли в Україні. Чинники розміщення підприємств, що виробляють харчові продукти. Виробництво продуктів харчування в світі: сучасні тенденції, вплив глобалізації та національних традицій, взаємозв'язок з агробізнесом. Традиційні виробництва харчових продуктів окремих країн, світу. Харчова промисловість в Україні. Особливості технологій і чинники розміщення підприємств буряко-цукрового, олійного, маслосироробного, плодовоовочеконсервного, рибного, хлібопекарного, макаронного, борошномельного, круп'яного, кондитерського виробництв, розливу безалкогольних напоїв, мінеральних вод.

Тема 5.4 Третинний сектор господарства.

Тема 5.4.1. Транспорт. Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори. Транспорт України. Залізничний транспорт - основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні, вузли. Міжнародні транспортні, коридори на території України.

Тема 5.4.2. Туризм. Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура. Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні.

Тема 5.4.3. Торгівля. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я. Торгівля як вид послуг, її форми, показники. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN).

Торгівля в Україні: структура експорту й імпорту товарів та послуг; чинники концентрації роздрібно торгівлі в населених пунктах, регіонах. Фінансові послуги. Світові центри банківської фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни-офшори. Особливості-розміщення фінансових установ в Україні. Роль науки й освіти в суспільстві. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні. Аутсорсинг. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування. Аутсорсинг інформаційних технологій, ІТ-аутсорсинг) в Україні. Найвідоміші

 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 15 з 33	

центри медичного обслуговування, лікувально-оздоровчого туризму в Україні та світі.

Розділ 6. Регіони та країни.

Тема 6.1. Європа. Азія. Америка. Океанія. Африка (економіко-географічна характеристика країн за типовим планом). Особливості економіко-географічного положення регіону, склад. Сучасна політична карта регіону: форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в регіоні. Природні умови і ресурси регіону. Населення регіону: демографічні процеси, природний та механічний рух, демографічна політика, структура населення, урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація; Світові міста в регіони, міські агломерації, мегаполіси. Особливості економіки країн регіону. Первинний сектор економіки: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини, сільське, лісове господарство. Вторинний сектор економіки: особливості розвитку переробної промисловості, індустріалізація, реіндустріалізація; основні осередки промисловості. Третинний сектор економіки: найважливіші міжнародні транспортні коридори та вузли, туристичні райони, фінансові центри. Зв'язки України з країнами регіону.

Тема 6.2. Країни світу: економіко-географічна характеристика. Німеччина. Франція. Велика Британія. Італія. Польща. Білорусь. Росія. Японія. Китай. Індія. Австралія. Сполучені Штати Америки. Канада. Бразилія. Єгипет. Південна Африка (ПАР).

Економіко-географічна характеристика країн за типовим планом: місце країни у світі та регіоні; основні чинники, що визначають місце, країни у міжнародному поділі праці (МГПП); система розселення; особливості, сучасного розвитку країни, секторальна структура економіки; домінуючі складники третинного сектору; промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни; особливості аграрного сектору; характерні риси просторової організації господарства; зовнішні економічні зв'язки, зв'язки з Україною.

Розділ 7. Глобальні проблеми людства. Сталій розвиток.

Тема 7.1. Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні. Сталій розвиток — стратегія людства на ХХІ століття.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 16 з 33	

2.1.ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1.1. Структура навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
I семестр				
I. Загальна географія				
Географія як наука, розвиток географічних досліджень				
1	Географія як система наук. Об'єкт дослідження географічної науки. Поняття «геосистема». Рівні геосистем. Джерела географічних знань. Методи географічних досліджень. Пізнавальна та конструктивна роль географії. Розвиток уявлень про форму, розміри та рухи Землі. Найвизначніші географічні відкриття, видатні мандрівники. Вітчизняні вчені-географи. Сучасні географічні дослідження та їх значення.	3	2	1
Способи зображення Землі				
2	Зображення земної поверхні на малюнку, плані, карті, глобусі, аерофотознімку та космічному знімку. Поняття «план місцевості», «географічна карта», «топографічна карта». Орієнтування за місцевими ознаками, поняття «азимут». План місцевості, його основні ознаки. Визначення напрямків на плані. Читання плану. Картографічні проекції та спотворення. Елементи градусної сітки.	3	2	1
3	Правила відліку географічної широти і географічної довготи. Визначення географічних координат об'єктів, напрямків, відстаней за градусною сіткою на карті й глобусі. Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах. Сутність генералізації. Легенда карт. Визначення абсолютної та відносної висоти місцевості, глибини морів і океанів.	3	2	1
4	Види масштабу. Способи вимірювання відстаней на географічних картах. Класифікація карт. Топографічна карта: проекція, розграфлення. Прямокутна (кілометрова) сітка. Географічні і прямокутні координати. Основні умовні позначення топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу. Визначення на топографічній карті географічних та прямокутних координат окремих точок, географічних та магнітних азимутів, абсолютних та відносних висот точок, Значення карт у житті людини, суспільства.	3	2	1
5	Визначення на топографічній карті географічних та прямокутних координат окремих точок, географічних та магнітних азимутів, абсолютних та відносних висот точок, Значення карт у житті людини, суспільства.	3	2	1

 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 17 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
Географічні наслідки параметрів і рухів Землі як планети				
6	Геоїд. Показники руху Землі навколо своєї осі. Добова ритміка в географічній оболонці. Основні види часу. Визначення місцевого та поясного часу, перехід від місцевого часу до поясного. Пояси освітленості на Землі. Сила Коріоліса. Змінюваність висоти Сонця над горизонтом та тривалості світлового дня. Орбітальний рух Землі: основні характеристики, географічні наслідки. Причини зміни пір року.	3	2	1
Літосфера та рельєф				
7	Внутрішня будова Землі. Поняття «земна кора», «літосфера», «літосферна плита», «тектонічні структури», «платформа», «плита», «складчаста область». Будова та типи земної кори, гірські породи й мінерали, що її складають. Корисні копалини, їх класифікація за походженням. Геологічне літочислення, геологічний вік.	3	2	1
8	Внутрішні процеси, що зумовлюють зміни в земній корі та на поверхні земної кулі. Рухи літосферних плит. Землетруси. Вулканізм і вулкани, гейзери. Сейсмічні пояси Землі.	3	2	1
9	Зовнішні процеси, що зумовлюють зміну земної поверхні: вивітрювання, робота вітру, текучих і підземних вод, льодовиків. Небезпека вулканічних, сейсмічних, гравітаційних (зсувних) процесів. Основні форми земної поверхні: гори і рівнини. Різноманітність та утворення рівнин на суходолі. Найбільші за площею рівнини світу. Різноманітність та утворення гір на суходолі. Найвищі та найдовші гори світу.	3	2	1
10	Рельєф дна Світового океану. Значення рельєфу в господарській діяльності людини та вплив діяльності людини на рельєф. Унікальні форми рельєфу земної кулі, їх охорона.	3	2	1
Атмосфера та клімат				
11	Будова атмосфери, властивості повітря в тропосфері. Сонячна радіація, її розподіл в атмосфері й на земній поверхні. Теплові пояси та їх межі (тропіки і полярні кола). Температура земної поверхні та повітря. Добовий і річний хід температури повітря, причини його коливання. Графіки зміни температури повітря. Зміни температури повітря з висотою і розподіл залежно від кута падіння сонячних променів. Показники температури повітря на кліматичній карті.	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 18 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
12	Атмосферний тиск: причини і наслідки його зміни у тропосфері. Основні пояси атмосферного тиску Землі. Вітер: причини виникнення, напрямки, сила, швидкість, їх визначення. Роза вітрів. Загальна циркуляція атмосфери. Постійні вітри. Циклони й антициклони. Сезонні та місцеві вітри. Позначення вітрів на кліматичній карті.	3	2	1
13	Вода в атмосфері: випаровування, вологість повітря та її зміни. Хмари і туман, відмінності в їх утворенні. Форми хмар, хмарність. Опади, що випадають із хмар та з повітря, їхні види, вимірювання. Карта розподілу опадів.	3	2	1
14	Повітряні маси й атмосферні фронти. Погода, добові та сезонні коливання її метеорологічних елементів. Спостереження за погодою та її прогнозування. Синоптична. карта. Практичне значення прогнозів погоди.	3	2	1
15	Поняття «клімат». Кліматична карта. Кліматичні пояси та області. Кліматодіаграми. Залежність клімату від широти місцевості, морських течій, близькості до океанів, рельєфу, антропогенного впливу. Вплив клімату та погоди на господарську діяльність.	3	2	1
Гідросфера				
16	Поняття «гідросфера» та її основні складові. Запаси води на Землі. Світовий океан та його частини: океани, моря, затоки, протоки. Острови в океані. Вплив процесів у літосфері на природу океанів. Роль Океану у формуванні гірських порід і рельєфу узбережжя.	3	2	1
17	Властивості вод Світового океану та причини їх неоднорідності. Водні маси. Рухи води в Світовому океані. Вплив атмосферних процесів на Світовий океан. Роль Світового океану у формуванні повітряних потоків у тропосфері. Життя в океанах і морях. Багатства вод Світового океану.	3	2	1
18	Річка: річкова система, басейн річки, річкова долина. Найдовші річки. Взаємозв'язок геологічної будови, рельєфу і річкової мережі на території. Пороги і водоспади. Живлення, водний режим і робота річок. Озера, їх різноманітність за площею, походженням озерних улоговин, солоністю.	3	2	1
19	Найбільші і найглибші озера земної кулі. Болота, особливості їх утворення та поширення. Штучні водойми і водотоки. Льодовики, особливості їх утворення й поширення. Утворення і поширення багаторічної мерзлоти. Підземні води, умови їх утворення і залягання в земній корі. Термальні і мінеральні води. Ресурсний потенціал Світового океану. Прісна вода як ресурс.	3	2	1
Біосфера та ґрунти				

 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 19 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
20	Поняття «біосфера», її межі. Складові біосфери, особливості їх поширення на земній кулі. Рослинність суходолу і океану. Тваринний світ суходолу і океану. Природні чинники формування ареалів поширення рослин і тварин. Закономірності поширення живих організмів на суходолі і в океанах. Біологічні ресурси.	3	2	1
21	Ґрунт - «дзеркало» ландшафту. Ґрунтоутвірні чинники. Типи ґрунтів. Карта ґрунтів. Вплив господарської діяльності людини на ґрунтовий покрив, рослинність і тваринний світ суходолу та океану.	3	2	1
Природні комплекси України				
22	Природні комплекси як наслідок взаємозв'язків між компонентами природи. Географічна оболонка - найбільший природний комплекс Землі, її межі та властивості. Загальні закономірності географічної оболонки. Сучасний етап розвитку географічної оболонки. Антропофера.	3	2	1
23	Природні зони Землі, їх особливості. Карта природних зон. Чинники порушення широтної зональності на планеті. Азональні природні комплекси. Зміна природних комплексів під впливом господарської діяльності людини.	3	2	1
II. Географія материків і океанів				
Океани: Тихий океан, Атлантичний океан, Індійський океан, Північний Льодовитий океан				
24	Особливості фізико-географічного положення океанів. Історичні відомості про освоєння та дослідження різних частин Світового океану. Походження океанічних западин унаслідок руху літосферних плит. Геологічна будова та рельєф дна океанів.	3	2	1
25	Характерні риси клімату. Властивості водних мас та океанічні течії. Своєрідність органічного світу океанів. Природні ресурси океанів та їх використання. Проблема забруднення океанічних вод.	3	2	1
Африка				
26	План географічної характеристики материка. Географічне положення Африки. Дослідження материка. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату.	3	2	1
27	Води суходолу: головні річкові системи, озера, басейни підземних вод. Використання водних ресурсів. Природні зони, закономірності їх розміщення. Стихійні явища природи. Екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	3	2	1
Австралія				
28	Своєрідність географічного положення Австралії. Історія відкриття	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 20 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	і дослідження. Тектонічна будова, рельєф, корисні копалини. Загальні особливості клімату. Кліматичні пояси та типи клімату Австралії. Води суходолу. Своєрідність і унікальність органічного світу материка. Природні зони; Зміна природи материка людиною. Найвідоміші об'єкти Австралії, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.			
Антарктида				
29	Своєрідність географічного положення материка. Антарктида й Антарктика. Відкриття Антарктиди та сучасні наукові дослідження материка. Міжнародне. співробітництво у дослідженні природних умов і природних ресурсів. Українська дослідна станція «Академік Вернадський». Тектонічна будова, та, рельєф Антарктиди. Кліматичні умови. Рослинний і тваринний світ. Природні ресурси та їх охорона.	3	2	1
Південна Америка				
30	Географічне положення Південної Америки. Дослідження материка. Тектонічні структури і рельєф. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату.	3	2	1
31	Найбільші річки та озера. Природні зони. Висотна поясність в Андах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти Південної Америки, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	3	2	1
Північна Америка				
32	Географічне положення Північної Америки. Історія відкриття материка. Тектонічні структури і рельєф. Закономірності поширення родовищ корисних копалин. Загальні риси клімату. Кліматичні пояси і типи клімату.	3	2	1
33	Води суходолу. Основні річкові системи. Найбільші озера, їх походження. Особливості розміщення природних зон. Висотна поясність у горах. Зміни природи материка людиною. Сучасні екологічні проблеми. Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	3	2	1
Євразія				
34	Географічне положення Євразії. Поділ материка на дві частини світу. Дослідження материка.	3	2	1
35	Тектонічна будова. Рельєф, роль внутрішніх і зовнішніх сил у його формуванні.	3	2	1
36	Вплив давнього материкового зледеніння на форми рельєфу. Води суходолу.	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 21 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
37	Природні зони. Вертикальна поясність. Зміни природи материка людиною.	3	2	1
38	Найвідоміші об'єкти, віднесені до Світової природної спадщини ЮНЕСКО.	1,5	1	0,5
39	Контрольна робота № 1	6	0	6
40	Домашнє завдання № 1	8	0	8
41	Контрольна робота № 2	6	0	6
Усього за I семестр		132,5	75	57,5
II семестр				
III. Фізична географія України				
Україна на карті світу. Географічне положення. Формування території України				
42	Формування території, розміри, кордони, адміністративно-територіальний поділ. Географічне положення (фізико-, економіко-, політико-географічне) України. Розташування території України стосовно годинних поясів.	3	2	1
Рельєф, тектонічна, геологічна будова, мінеральні ресурси				
43	Форми земної поверхні на території України. Простягання низовин, височин, гір, річкових долин. Карта України «Фізична поверхня». Основні тектонічні структури. Карта України «Тектонічна будова». Зв'язок рельєфу з тектонічними структурами. Геологічна будова. Неотектонічні рухи. Вплив геологічної будови та тектоніки на діяльність людини.	3	2	1
44	Формування рельєфу. Внутрішні та зовнішні рельєфотвірні чинники і процеси. Типи рельєфу за походженням. Рельєф і діяльність людини. Господарська оцінка рельєфу. Чинники виникнення несприятливих геологічних і геоморфологічних процесів та шляхи запобігання їм. Корисні копалини, їх класифікація за використанням, закономірності: поширення на території України. Паливні корисні копалини. Діючі та перспективні басейни й. райони ви добування, вугілля, нафти, природного газу, торфу. Рудні та нерудні корисні копалини: басейни, райони залягання та видобування. Мінеральні води та грязі. Проблеми раціонального використання мінеральних ресурсів.	3	2	1
Клімат і кліматичні ресурси				
45	Кліматотвірні чинники: сонячна енергія, циркуляція атмосфери, підстильна поверхня, їх взаємодія. Розподіл сонячної енергії на території України. Повітряні маси, що впливають на територію України. Атмосферні фронти, циклони та антициклони.	3	2	1
46	Кліматичні показники: температура, опади, коефіцієнт зволоження	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 22 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	та їх розподіл на території України. Річний та сезонний хід кліматичних показників. Кліматична карта. Регіональні відмінності клімату. Кліматичні ресурси.			
47	Сезонні погодні умови та явища. Неприятливі погодно-кліматичні явища. Прогноз погоди за даними синоптичної карти, народними прикметами. Вплив погодно-кліматичних умов на здоров'я і господарську діяльність людини. Охорона атмосферного повітря.	3	2	1
Води суходолу і водні ресурси				
48	Загальні гідрологічні особливості території України. Поверхневі води. Річки. Основні, річкові басейни та системи. Вплив рельєфу на річки. Характер, течії, падіння, похил річки. Вплив клімату на формування річкової системи. Живлення і режим річок, густота річкової мережі. Річковий стік, витрати води.	3	2	1
49	Озера, їх типи. Болота, їх типи і поширення, причини заболочення. Водосховища та канали. Підземні води. Основні артезіанські басейни. Неприятливі гідрологічні явища і заходи запобігання їм. Водні ресурси України, шляхи їх раціонального використання та охорони.	3	2	1
Ґрунти та ґрунтові ресурси				
50	Умови ґрунтоутворення, структура ґрунту, ґрунтові горизонти, родючість. Основні типи ґрунтів, закономірності їх поширення в Україні. Дослідження В. Докучаєва. Карта ґрунтів. Ґрунтові ресурси України. Зміни ґрунтів у результаті господарської діяльності людини. Заходи з раціонального використання й охорони ґрунтових ресурсів.	3	2	1
Рослинний і тваринний світ України				
51	Різноманітність рослинності. Закономірності поширення рослинного покриву в Україні. Рослинні угруповання. Різноманітність тваринного світу. Закономірності поширення тваринного світу в Україні. Червона та Зелена книги України. Рослинні та тваринні ресурси, їх охорона і відтворення.	3	2	1
Ландшафти України				
52	Ландшафт як просторово-цілісна система. Районування природних ландшафтів, їх відображення на картах. Карта «Ландшафти України». Антропогенні ландшафти. Рівнинні ландшафти, їх різноманітність.	3	2	1
53	Природні зони України: мішаних лісів і широколистих лісів, лісостепова, степова. Використання та охорона рівнинних ландшафтів. Гірські ландшафти Українських Карпат і Кримських гір, особливості їх зміни з висотою, використання та охорона.	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 23 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
54	Природні умови і ресурси Чорного й Азовського морів, проблеми їх раціонального використання.	3	2	1
Природокористування				
55	Використання природно-ресурсного потенціалу України. Основні види забруднень довкілля в Україні. Вплив екологічної ситуації на життєдіяльність населення. Природно-заповідний фонд України. Національна екологічна мережа. Моніторинг навколишнього середовища. Основні заходи щодо раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля. Природокористування в умовах сталого розвитку.	3	2	1
IV Населення України та світу				
Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення світу та України				
56	Кількість та динаміка населення в світі та Україні. Природні, соціальні, економічні та екологічні чинники та просторові особливості природного руху населення у світі, в Україні. Демографічний перехід, його фази. Статеві-вікова, шлюбно-сімейна структура населення світу й України. Тривалість життя.	3	2	1
57	Демографічне старіння населення. Характеристика демографічної ситуації в країнах за статеві-віковими пірамідами. Особливості демографічної політики у країнах з різним типом відтворення. Міграції, їх показники, чинники та вплив на відтворення населення і його перерозподіл у світі. Просторові тенденції міграційних процесів. Якість життя як чинник природного і механічного руху населення. Демографічні прогнози.	3	2	1
Розселення				
58	Густота населення. Територіальні відмінності густоти населення в світі й Україні. Міські і сільські населені пункти, критерії їх розмежування в Україні та країнах світу. Класифікація міст за кількістю населення та функціями.	3	2	1
59	Міське і сільське населення. Урбанізація, причини, що її зумовлюють. Відмінності в рівнях і темпах урбанізації в Україні і світі. Субурбанізація. Хибна урбанізація. Джентрифікація.. Система розселення. Міські агломерації. Мегаполіси, мегалополіс. Світові міста. Особливості сільських населених пунктів. Система розселення.	3	2	1
Етнічний склад населення. Релігійний склад населення				
60	Етноси. Найпоширеніші мовні сім'ї. Однонаціональні та багатонаціональні країни. Національний склад населення України. Особливості та регіональні відмінності. Національні меншини та етнічні групи, основні райони їх розселення. Релігія як явище	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 24 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	культури. Світові релігії. Найпоширеніші релігійні конфесії в Україні.			
Зайнятість населення в світі й Україні				
61	Трудові ресурси. Кількість і якість трудових ресурсів. Економічно активне населення. Зайнятість населення. Проблеми зайнятості населення.	3	2	1
Україна і світове господарство				
Національна економіка і світове господарство				
62	Національна економіка. Поняття «економічний розвиток» та його показники: валовий внутрішній продукт (ВВП), структура ВВП, індекс людського розвитку (ІЛР). Секторальна модель економіки країни. Форми суспільної організації виробництва. Чинники розміщення виробництва. Форми просторової організації національної економіки.	3	2	1
Світове господарство				
63	Світове господарство (світова економіка), світовий ринок. Поняття «спеціалізація території», «міжнародний поділ праці». Типи економічних систем. Типізація країн світу за рівнем економічного розвитку, місце України в ній. Багаторівневість світового господарства, його просторова структура за концепцією «Центр – периферія». Сучасні тенденції розвитку світового господарства. Глобалізація та регіональна економічна інтеграція. Транснаціональні, корпорації (ТНК) та їх вплив на функціонування міжнародної економіки. Глобальна економіка. Міжнародні економічні організації.	3	2	1
Первинний сектор господарства. Сільське господарство.				
Лісове господарство				
64	Сільське та лісове господарство, їх значення в сучасному світі. Складники сільського господарства. Природні (земельних та агрокліматичних ресурсів) та соціально - економічні чинники розвитку й розміщення аграрного виробництва. Землезабезпеченість. Сільське господарство світу. Географія основних зернових і технічних культур та виробництва продукції тваринництва. Зональність світового сільського господарства. Найбільші країни-виробники та експортери сільськогосподарської продукції.	3	2	1
65	Сільське господарство України. Структура сільськогосподарських угідь в Україні. Розміщення в Україні виробництва зернових і технічних культур, картоплярства, овочівництва, баштанництва, виноградарства. Розвиток кормової бази тваринництва. Структура	3	2	1

 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 25 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	та розміщення тваринництва. Зональна спеціалізація сільського господарства України. Гірські та приміські сільськогосподарські райони. Лісові пояси світу. Лісозабезпеченість. Лісове господарство в Україні.			
Добувна промисловість				
66	Показники ресурсозабезпеченості країн мінеральними ресурсами. Видобування вугілля, нафти і природного газу. Основні закономірності розміщення родовищ вугілля, нафти, природного газу. Найбільші в світі басейни й країни за видобутком кам'яного вугілля, нафти й природного газу. Основні й перспективні райони видобування; кам'яного вугілля, нафти, природного газу в Україні. Шляхи покриття дефіциту палива в Україні.	3	2	1
67	Видобування металічних руд. Основні закономірності розміщення родовищ металічних руд. Країни з найбільшими обсягами видобування залізних, марганцевих руд, руд кольорових, рідкісноземельних і благородних металів. Розвиток і розміщення виробництв з видобування залізних і марганцевих руд в Україні. Розробка родовищ руд кольорових металів в Україні. Видобування інших видів природної сировини в Україні та країнах світу. Експорт мінеральної сировини з України.	3	2	1
Вторинний сектор господарства				
68	Значення електроенергетики. Типи електростанцій, Паливно-енергетичний баланс. Електроенергетика світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі електроенергії в світі. Відмінності в структурі виробництва електроенергії на електростанціях різних типів у країнах світу. Електроенергетика України. Найбільші ТЕС, АЕС, ГЕС, ЛЕП. Використання відновлюваних джерел енергії. Експорт електроенергії з України.	3	2	1
Металургійне виробництво				
69	Значення металургійного виробництва в господарстві. Сучасні технології виробництва чавуну, сталі. Комбінування в чорній металургії. Сучасні чинники розміщення підприємств чорної металургії. Кольорова металургія. Особливості технології виробництва та чинники розміщення підприємств з виплавки міді, алюмінію, титану. Металургійне виробництво світу. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі чорних металів. Сучасні тенденції, розміщення виробництва чавуну, сталі, прокату. Найбільші країни-виробники та країни-споживачі кольорових металів у світі. Виробництво чавуну, сталі, прокату в Україні: домінуючі технології, сукупність чинників розміщення підприємств,	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 26 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	основні центри, місце України на світовому ринку чорних металів. Основні центри виробництва кольорових металів в Україні.			
Хімічне виробництво. Виробництво деревини, паперу. Виробництво будівельних матеріалів				
70	Значення та особливості технологій хімічного виробництва. Чинники розміщення основних виробництв хімічних речовин і хімічної продукції, фармацевтичної продукції, гумових і пластмасових виробів. Хімічне виробництво в Україні. Основні центри виробництва хімічної продукції та чинники їх формування. Найбільші, країни-виробники мінеральних добрив, полімерів, ліків. Виробництво деревини й паперу: значення, особливості технологій та чинники розміщення підприємств. Виробництво деревини й паперу в Україні. Найбільші в світі країни-виробники деревини та паперу. Виробництво будівельних матеріалів в Україні.	3	2	1
Виробництво машин та устаткування				
71	Роль машинобудування в сучасному світі. Різноманітність підприємств та чинники їх розміщення. Спеціалізація та кооперування у машинобудуванні. Машинобудування світу. Взаємозв'язок між рівнем економічного розвитку регіону, країни і рівнем розвитку машинобудування. Найбільші країни-виробники літаків, легкових автомобілів, морських суден, верстатів, комп'ютерів, робототехніки. Машинобудування в Україні. Найбільші центри виробництва транспортних засобів, промислового обладнання, сільськогосподарської техніки, побутової електротехнічної та електронної продукції.	3	2	1
Третинний сектор господарства. Транспорт				
72	Транспорт, його роль у національній економіці та формуванні світового господарства. Види транспорту, їхні переваги й недоліки. Транспорт світу. Країни, що вирізняються високим рівнем розвитку мережі залізниць й автомобільних шляхів. Найбільші морські порти, їхній вплив на розміщення промисловості. Найбільші судноплавні річки світу. Найбільші аеропорти світу. Міжнародні транспортні коридори. Транспорт України. Залізничний транспорт - основний вид транспорту України. Найважливіші автомагістралі України. Водні шляхи, найбільші морські та річкові порти України. Повітряний транспорт. Транспортні вузли. Міжнародні транспортні коридори на території України.	3	2	1
Туризм				
73	Туризм як складник національної економіки, його види. Чинники розвитку туризму в регіоні, країні. Туристична інфраструктура.	3	2	1

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 27 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	Міжнародний туризм. Основні туристичні регіони світу. Країни світу з найбільшою кількістю об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Туризм в Україні. Особливості природних рекреаційних ресурсів. Об'єкти Світової спадщини ЮНЕСКО в Україні. Туристичні райони в Україні.			
Торгівля. Фінансові послуги. Комп'ютерне програмування. Наукова діяльність. Освіта. Охорона здоров'я				
74	Торгівля як вид послуг, її форми, показники. Світовий ринок товарів і послуг. Основні напрями зовнішньоторговельних зв'язків. Світова організація торгівлі. Регіональні зони вільної торгівлі (NAFTA, ASEAN). Торгівля в Україні: структура експорту й імпорту товарів та послуг; чинники концентрації роздрібної торгівлі в населених пунктах, регіонах. Фінансові послуги. Світові центри банківської фінансової діяльності. Вплив глобалізації на розміщення фінансових установ. Країни-офшори. Особливості-розміщення фінансових установ в Україні. Роль науки й освіти в суспільстві. Форми просторової організації наукових досліджень та освіти: технополіси, технопарки. Найвідоміші наукові центри у світі та Україні. Аутсорсинг. Країни-лідери на світовому ринку комп'ютерного програмування. Аутсорсинг інформаційних технологій ІТ- аутсорсинг) в Україні. Найвідоміші центри медичного обслуговування, лікувально-оздоровчого туризму в Україні.	3	2	1
Регіони та країни				
Європа. Азія. Америка. Океанія. Африка				
75	Особливості економіко-географічного положення регіону, склад. Сучасна політична карта регіону: форми державного правління і територіального устрою країн, типи країн за рівнем економічного розвитку. Інтеграційні процеси. Міжнародні організації в регіоні. Природні умови і ресурси регіону. Населення регіону: демографічні процеси, природний та механічний рух, демографічна політика, структура населення, урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, джентрифікація.	3	2	1
76	Світові міста в регіоні, міські агломерації, мегаполіси. Особливості економіки країн регіону. Первинний сектор економіки: основні райони видобування палива, рудної та нерудної сировини, сільське, лісове господарство. Вторинний сектор економіки: особливості розвитку переробної промисловості, індустріалізація, реіндустріалізація; основні осередки промисловості. Третинний сектор економіки: найважливіші міжнародні транспортні коридори	3	2	1

 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 28 з 33	

№ з/п	Назва теми	Обсяг навчальних занять (год.)		
		Усього	Практич. заняття	СРС
	та вузли, туристичні райони, фінансові центри. Зв'язки України з країнами регіону.			
Країни світу: економіко-географічна характеристика. Німеччина. Франція. Велика Британія. Італія. Польща. Білорусь. Росія. Японія. Китай. Індія. Австралія. Сполучені Штати Америки. Канада. Бразилія. Єгипет. Південна Африка (ПАР)				
77	Економіко-географічна характеристика країн за типовим планом: місце країни у світі та регіоні; основні чинники, що визначають місце, країни у міжнародному поділі праці (МГПП); система розселення; особливості, сучасного розвитку країни, секторальна структура економіки; домінуючі складники третинного сектору; промислові виробництва, що визначають міжнародну спеціалізацію країни; особливості аграрного сектору; характерні риси просторової організації господарства; зовнішні економічні зв'язки, зв'язки з Україною.	6	4	2
Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток				
78	Поняття про глобальні проблеми людства, причини їх виникнення. Проблема війни і миру. Проблема тероризму. Екологічна проблема. Сировинна й енергетична проблеми. Демографічна й продовольча проблеми. Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються. Взаємозв'язок глобальних проблем. Роль світової громадськості та міжнародних організацій у їх розв'язуванні.	3	2	1
79	Сталий розвиток — стратегія людства на XXI століття.	1,5	1	0,5
80	Контрольна робота № 3	6	0	6
81	Домашнє завдання № 2	8	0	8
82	Контрольна робота № 4	6	0	6
Усього за II семестр		32,5	75	57,5
Усього за навчальною дисципліною		265	150	75

2.2. Самостійна (індивідуальна) робота слухача, її зміст та обсяг

№ з/п	Зміст самостійної роботи слухача	Обсяг СРС (годин)	
		I семестр	II семестр
1	Опрацювання теоретичного матеріалу	15	15
2	Підготовка до практичних занять	22,5	22,5
3	Підготовка до контрольних робіт	12	12
4	Виконання домашнього завдання, контрольної (домашньої) роботи.	8	8
Усього за навчальною дисципліною		115	

2.2.1. Домашнє завдання

Домашнє завдання (ДЗ) з дисципліни виконується з метою закріплення та поглиблення знань

 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЇВСЬКИЙ АВІАЦІЙНИЙ ІНСТИТУТ»	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 29 з 33	

та вмінь, набутих слухачем у процесі засвоєння навчального матеріалу дисципліни.

Виконання, оформлення ДЗ здійснюється слухачем в індивідуальному порядку відповідно до методичних рекомендацій. Час, потрібний для виконання ДЗ – до 16 год. самостійної роботи.

ДЗ № 1 Загальна географія. Географія материків та океанів.

ДЗ № 2 Фізична географія України. Населення України та світу. Україна і світове господарство. Регіони та країни. Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток.

2.2.2. Контрольна робота слухача

Контрольні роботи з дисципліни виконується, відповідно до затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь слухача при вивченні дисципліни.

Час, потрібний для виконання контрольних робіт, складає 24 годин самостійної роботи.

КР № 1 Загальна географія. Географія материків та океанів – 6 годин.

КР № 2 Фізична географія України – 6 годин.

КР № 3 Населення України та світу. Україна і світове господарство – 6 годин.

КР № 4 Регіони та країни. Глобальні проблеми людства. Сталий розвиток – 6 годин.

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

При вивченні навчальної дисципліни використовуються наступні методи навчання:

– *пояснювально-ілюстративний метод*: викладач організовує сприймання та усвідомлення інформації, а слухачі її сприймають, осмислюють і запам'ятовують;

– *метод проблемного викладу*: викладач формулює проблему, а слухачі поетапно вирішують її під його керівництвом (при цьому поєднується репродуктивна й творча діяльність);

– *репродуктивний метод*: слухачі вчаться застосовувати знання за зразком;

– *дослідницький метод*: викладач ставить перед слухачами проблему, а вони самостійно вирішують її;

– *метод мозкової атаки*: слухачі висловлюють щонайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорюють їх, а також класифікують;

– *круглий стіл*: слухачі ставлять обґрунтовані питання з теми, що обговорюється, аргументують підходи до їхнього вирішення, а також розповідають про досягнення та помилки;

– *дискусія*: мобілізації практичних і теоретичних знань слухачів, їх поглядів на конкретні спірні питання, що розглядаються;

– *ситуаційний аналіз*: слухачі ознайомлюються з описом проблеми, самостійно аналізують ситуацію, діагностують проблему й висловлюють власні ідеї та рішення в дискусії.

Доцільно використовувати тестові завдання різної форми і різного ступеня складності не тільки як контрольну форму перевірки знань, умінь і навичок слухачів, але як продуктивний навчальний прийом.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 30 з 33	

3.2. Рекомендована література

Базова література

- 3.2.1. Бойко В. М. Географія підруч. [для 8 кл.] / В. М. Бойко, С. В. Міхелі. – К. : Літера ЛТД, 2025. – 288 с. : іл.
- 3.2.2. Гільберг Т. Г. Географія підруч. [для 8 кл.] / Т. Г. Гільберг та інші. – К. : Генеза, 2025. – 256 с. : іл.
- 3.2.3. «Географія» підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (авт. Довгань Г. Д., Стадник О. Г.). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKbzNZdHRuLTJrQzA/view>
- 3.2.4. «Географія (рівень стандарту)» підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти / Пестушко В. Ю., Уварова, Г. Ш., Довгань, А. І. (2018). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://lib.imzo.gov.ua/handle/123456789/102>
- 3.2.5. «Географія (рівень стандарту)» підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти . Гільберг, Т. Г., Савчук, І. Г., Совенко, В. В. (2019). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://lib.imzo.gov.ua/handle/123456789/1318>.
- 3.2.6. УЦОЯО. Тестові зошит з географії. ЗНО.

Допоміжна література

- 3.2.7. Кузишин А. ЗНО НМТ 2026 Географія. Комплексне видання + тестові завдання НМТ /КОМПЛЕКТ/ – К. : Підручники і посібники, 2025. – 512 с.
- 3.2.8. Федорук М. Географія ЗНО 2026. Комплексне видання : Видавництво Підручники і посібники.
- 3.2.9. Географія ЗНО НМТ 2026. Довідник + тести. Повний курс : Кобернік С., Коваленко Р. Видавництво Абетка.
- 3.2.10. Вішнікіна Л. П. Компетентнісне навчання географії в основній школі: монографія / Л. П. Вішнікіна. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2017. – 407 с.
- 3.2.11. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / Самойленко В. М., Топузов О. М., Вішнікіна Л. П., Діброва І. О. – К. : Ніка-Центр, 2013
- 3.2.12. Вішнікіна Л. П. Психодидактичні засади формування предметної географічної компетентності учнів / Л. П. Вішнікіна, О. М. Топузов // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 2. – С. 65–74.
- 3.2.13. Вішнікіна Л. П. Підручник географії як універсальний інтегрований засіб формування предметної географічної компетентності учнів / Л. П. Вішнікіна, О. М. Топузов // Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць / [ред. кол.; голов. ред. – О. М. Топузов].– К. : Педагогічна думка, 2016. – Вип. 17. – С. 60–68. 13.
- 3.2.14. Вішнікіна Л. П. Компетентнісно-формульвальний урок географії / Л. П. Вішнікіна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Географічні науки»: Збірник наукових праць. – Випуск № 5. - 2016 р. – С. 83–88.
- 3.2.15. Вішнікіна Л. П. Компетентнісно-орієнтовані завдання з географії / Л. П. Вішнікіна, І. О. Діброва // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, III (32), Issue: 63. Budapest, 2015.

3.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 3.3.1. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з географії УЦОЯО, 2020 р. – Режим доступу : <http://testportal.gov.ua/zno-2020/>
- 3.3.2. <https://www.duolingo.com/>
- 3.3.3. iLearn: Безкоштовна платформа з вебінарами, курсами та тренажерами тестів спеціально для НМТ 2026.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 31 з 33	

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ СЛУХАЧЕМ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ

Оцінювання окремих видів виконаної слухачем навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл.4.

4.1 Основні терміни, поняття, означення

4.1.1. **Рейтинг (рейтингова оцінка)** – це кількісна оцінка досягнень слухача, що здійснюється за 60-бальною шкалою у процесі виконання ним сукупності навчальних завдань.

4.1.2. **Рейтингова система оцінювання (PCO)** – це система визначення якості виконаної слухачем усіх видів аудиторної та самостійної навчальної роботи та рівня набутих ним знань та вмінь шляхом оцінювання в балах результатів цієї роботи під час поточного, семестрового та підсумкового контролю.

PCO передбачає використання вхідної, поточної, контрольної, підсумкової семестрової та річної рейтингових оцінок.

4.1.3. **Вхідна рейтингова оцінка** складається з балів, які слухач отримує за результатами тестування, визначає загальний базовий рівень підготовки слухачів за програмами загальноосвітнього навчального закладу, виявляє окремі прогалини у знаннях та вміннях.

4.1.4. **Поточна рейтингова оцінка** складається з балів, які слухач отримує за результатами різних форм письмового контролю, усного опитування та тестування на практичних заняттях.

4.1.5. **Контрольна рейтингова оцінка** визначається за результатами виконання тематичних контрольних робіт з певної теми: (№ 1, № 2, № 3, № 4) та домашніх завдань у письмовій формі.

4.1.6. **Підсумкова семестрова рейтингова оцінка** визначається як середнє арифметичне за результатами поточних рейтингових оцінок та контрольних рейтингових оцінок.

4.1.7. **Підсумкова атестаційна рейтингова оцінка** визначається за результатами виконання випускного екзамену, це форма підсумкового контролю засвоєння слухачем теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни за навчальний рік.

4.2. Порядок оцінювання набутих слухачем знань та вмінь

4.2.1. Оцінювання набутих знань та вмінь слухачів здійснюється за 60-бальною системою.

4.2.2. Оцінювання навчальної роботи слухача здійснюється в балах відповідно до табл. 4.

Таблиця 4

Оцінка за національною шкалою	Рівень	Оцінка в балах	Критерії оцінювання навчальних досягнень слухачів
Незадовільно	I. Початковий	1–14	Слухач може назвати одну-дві події, дати, історичні постаті чи історико-географічні об'єкти; вибирає правильний варіант відповіді на рівні «так-ні»; має загальне уявлення про лічбу часу в історії; може двома-трьома реченнями розповісти про історичну подію чи постать; впізнати її за описом; співвіднести рік зі століттям, століття – з тисячоліттям, має загальне уявлення про історичну карту.
Задовільно	II. Середній	15–30	Слухач може репродуктивно відтворити невелику частину навчального матеріалу теми, пояснюючи історичні терміни, подані у тексті підручника, називаючи одну-дві основні дати; показувати на карті історико-географічний об'єкт; з допомогою викладача може відтворити основний зміст навчальної теми, визначати окремі ознаки історичних понять, називати основні дати; показувати на історичній карті основні місця подій.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 32 з 33	

Оцінка за національною шкалою	Рівень	Оцінка в балах	Критерії оцінювання навчальних досягнень слухачів
Добре	III. Достатній	31–45	Слухач послідовно і логічно відтворює навчальний матеріал теми, виявляє розуміння історичної термінології, характеризує події (причини, наслідки, значення), виокремлює деякі ознаки явищ та процесів; «читає» історичні карти, використовує історичні документи як джерело знань; слухач використовує знання за аналогією, дає правильне визначення історичних понять, аналізує описані історичні факти, дає словесний опис історичних об'єктів, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, синхронізує події у межах курсу, аналізує зміст історичної карти.
Відмінно	IV. Високий	46–60	Слухач володіє глибокими знаннями, може вільно та аргументовано висловлювати власні судження, рецензує відповіді інших слухачів, спів ставляє і систематизує дані історичних карт, синхронізує події вітчизняної та всесвітньої історії; слухач у повному обсязі опанував програмовий матеріал, що дає йому змогу відповідно до вікових особливостей презентувати власну інтерпретацію історичних явищ.

	Робоча програма навчальної дисципліни «Географія»	Шифр документа	КАІ РП г-1 1.61.05-01-2026
		стор. 33 з 33	

(Ф 03.02 – 01)

АРКУШ ПОШИРЕННЯ ДОКУМЕНТА

№ прим.	Куди передано (підрозділ)	Дата видачі	Прізвище, ім'я та по батькові отримувача	Підпис отримувача	Примітки

(Ф 03.02 – 02)

АРКУШ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОКУМЕНТОМ

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Підпис ознайомленої особи	Дата ознайомлення	Примітки

(Ф 03.02 – 03)

АРКУШ РЕЄСТРАЦІЇ РЕВІЗІЇ

№ з/п	Прізвище, ім'я та по батькові	Дата ревізії	Підпис	Висновок щодо адекватності

(Ф 03.02 – 32)

УЗГОДЖЕННЯ ЗМІН

	Підпис	Ініціали, прізвище	Посада	Дата
Розробник				
Узгоджено				
Узгоджено				
Узгоджено				